

Keskkonnateabe Keskus
Ulukiseireosakond

**Eesti põdraasurkonna seisundist ja uurimisest
Küttimisettepanek 2011. aastaks**

Jüri Tõnisson
Rauno Veeroja

Tartu 2011

Sisukord

Saateks	2
Eesti põdraasurkonna seisundist ja uurimisest. 2011. a küttemisettepanek	3
Materjalid, lühendid, diagnoos, eesmärk, tegevused,	3
1. Asurkond	3
2. Tihedus talvitumisaikades, mõju metsale	4
3. 2010. a kütiti 4255 põtra... ..	4
4. 2011. a küttemisettepanek (KE 11)	5
5. Põdrahoid	5
6. Seire 2011. Juhised ... www.keskkonnainfo.ee	8
7. 2011. a põdramaterjalide inventeerimise esialgne kava	8

Lisad

Lisa 1. Põtrade küttemiskvoodi vahemik 2011. a	9
Lisa 2. 2011. a soovitatav küttemisstruktuur	10
Lisa 3. Põdrapullide hoiu võimalusi 2011. a	11
Lisa 4. Statistilisi andmeid Eesti põdraasurkonna koosseisust ja küttemisest 2010. a	12
Lisa 5. Pabulaloendus PL 2011. a, sulgudes varasem	13
Lisa 6. 2011. a põdrakahjustus värskel ulukikahjustuse (VUK) seires	14
Lisa 7. 2010. a jahimeeste poolt kogutud ja USO-s analüüsitud põdramaterjal	15

Saateks

Igal aastal koostab ulukiseireosakond põdraasurkonna seisundi ülevaate ja küttimisettepaneku. Soovitusliku küttimismahu ja -struktuurini jõutakse põdraasurkonna käivet (arvukus-juurdekasv-suremus) analüüsid. Loendusest ja elupaikade pindalast lähtuv küttimismahu jaotumus taotleb, et põtru jääks järele parajalt, st – elaks üle Eesti vastavuses elupaikade mahutavusele. Küttides tihedamalt asustatud piirkondades rohkem ja hõredamais vähem saame vaakumi või ülemäärase tiheduse teket ning metsandusele ja põdrale soovimatuid muutusi ära hoida või leevendada. 2011. a soovituslik küttimismaht on vahemikus 4700-5300 põtra ehk tasemel ca' 40% loendusest. Hinnangulise üldloenduse järgi ületas keskmine tihedus majanduslikult talutavat Hiiu, Harju, Rapla, Pärnu ja Viljandi maakonnas. Eeldades, et üldloendus kajastab tegelikku arvukust, on neis maakondades soovitatav küttida arvukuse vähendamiseks juurdekasvust rohkem põtru. Et tihedust alla 4 is/1000 ha üheski maakonnas ei täheldatud, võib küttimise vajadust pea kõikjal võrrelda juurdekasvuga. Soovitatud maakondlik küttimisstruktuur tuleneb asurkonna koosseisust ning eesmärgist soolis-vanuselist ja asustusstruktuuri hoida. Igal jahihooaja järel peaks säilima lehmade-pullide mõõdukas tasakaal ja jätkuma vasikaid, et järgnevaid vanusrühmi ühtlaselt uuendada. Väljavaated on parimad püsiva soolis-vanuselise ja asustusstruktuuriga ning geneetiliselt mitmekesisel populatsioonil, mille tuumiku moodustavad valdavalt hea toitumuse ja tervisega isendid. Nii on eri põlvkondade tugevamaile võimalus jätta loodusliku valiku katsetada mitu põlvkonda järglasi. Meie korraldada on endi ja maailmapraktikat arvestav, isereguleerumist, looduslähedust ja seega püsijäämist tagada aitav kannapööreteta ohjamine. Nii on võimalik metsaomanikel metsa kasvatada ja jahimeestel pea igas jahipiirkonnas põtru küttida, põtradel aga elupaikade mahutavust ühtlasemalt ja suuremate kahjustusteta kasutada. Mistahes kahjustuse puhul saab põdra ohjamine sujuda üksnes kogukondade heas koostöös, kus üksteise huve arvestatakse. Mets on nii keskkonna osa, ulukite elupaik kui elatusallikas. Lootkem, et suudame üheskoos säilitada heas seisundis põdraasurkonna ning oskuse teda säästliku kasutamise läbi ühiselt hoida.

Austusega

Keskkonnateabe Keskuse ulukiseireosakond

Eesti põdraasurkonna seisundist ja uurimisest 2011. a küttemisettepanek

Materjalid. Kasutati KIKi projektide, riikliku seire, RMK, teiste põdrauurijate materjale.

Lühendid: is: isend; ♀: lehm; - ♀, +♀, 2j♀: vasikata, vasikatega, kaksikutega lehm; ♂: pull; sl: sarvede laius; h/s: harusid ühel sarvel; juv, j: vasikas; ad: ≥12 kuune; jmk: jahimaakorraldus; prtk: proovitükk; Ku: kuusk; Mä: mänd; Kd: kadakas, Hb: haab. VUK: värske ulukikahjustus (põdra...); PL: pabulaloendus; RL-ruutloendus; PVK: põdravaatluskaart; mk: maakond; <, >, ≤, ≥ matem. sümbolid; ↑ kasv; ↓ kahanemine.; ≈, □ sama, püsiv; D♂: dominantne pull; SR: suremusrisk küttemisel - kütitud is% vaatlustest, PVK järgi.

Diagnoos. 2011.a üldloendus 12460 põtra ↑, tihedus maakonniti elupaikade 1000 ha kohta 4,4-6,6 is; jahi eel tn 16000-17000 is; vajalik küttemismaht, et arvukus väheneks alla 12000, on tn vähemalt 5000, maakonniti 170-770 is.

Eesmärk. Elupaigahoiuks ja metsakahjustuste vältimiseks viia arvukus maakonniti ja jahipiirkonniti talutavasse piiresse; esitada asurkonna struktuuri ja taastootmisvõimet maakondades säästev sidus kava ca' 5000 (4700-5300) isendi küttemiseks.

Tegevused. Põdraasurkonna ja elupaikade seisundi üle-Eestiline seire ja rakendusuuring. Asjaosaliste tagamine ohjamiseks vajaliku teabe ja tagasisidega, ühiskonna teavitamine ohjamismeetmeid.

1. Asurkond. Arvukus **lisa 1**: üldloenduse hinnangul ca' 12460 is. Tihedus, is/1000 ha elupaikades: keskmine **5,1, ≥6** Harju; **5-6** Hiiu, Pärnu, Viljandi, Rapla, Tartu, **4-5** ülejäänud 9 mk. S e i r e **lisa 5**: Pabulaloenduste järgi oli tihedus valikaladel 4,5-15, Lahemaa piirkonnas keskmiselt 7 ↓, seirealade keskmine 8,1 is/1000 ha ↓; Ruutloendus andis põdra jäljeridu/km kohta 0,82 □, maakonniti 0,45-1,38. Kuna seireandmed ei osuta tiheduse suurenemist, siis võidi 2010. a üldloendusel arvukust alahinnata, millele osutas ka hea küttemistulemus. Asurkonna struktuur 2010 sügisel **lisa 4**: soojaotumus ♀/♂ oli keskmiselt **1,3** □, maakonniti 0,98-1,65, kuid selle ebäühtlus maakonniti kasvas; juv% eri maakondades oli 27-38, keskm 31±1 □; -♀%/♀ 42±1 ↑; juv/100♀ 78 ↓ ja 2j♀%/+♀ 34±2 □ - st vasikata põdralehmade, lehmadel vasikete ja kaksikute esinemissageduse põhjal oli vasikaid vähem kui tippaastail, kuid rahuldavalt. Juurdekasv, küttemise vajadus 2011 **lisad 1, 4**: PVK andmeil täheldati 2010. a sügisel keskm 42,7 juv/100ad ↓ ja ligi 1,3

embr/♀↓. Eeldusel, et 2011 kevadel oli asurkonnas ≥ 12000 is ja ♀/♂ $\geq 1,3$, sündis ~ 6500 juv, kellest jahiaja alguseks on alles ca' 5000 juv; st arvukuse vähendamiseks on vaja küttida samavõrd või rohkem, kuid maakonniti erineva intensiivsusega. Sarvekasv **lisa 3**: 2010. a raske talv ja palav suvi halvendasid selgelt pullide konditsiooni ja sarvekasvu: sarveharude keskmine arv vähenes, kehva harunemise ja laiusega sarvi lisandus pea igas vanusrühmas, vanemate pullide sarvekasvu potentsiaal jäi tihti varjatuks; nt 1-2 h/s (piik- ja harksarvedega) ♂ rühmas oli $\geq 4,5$ a ♂ $11 \pm 2\%$ ↑ ja ≥ 3 h/s ♂ rühmas noori $\leq 3,5$ a ♂ $42 \pm 4\%$ ↓.

2. Tihedus talvitumispaikades, mõju metsale **lisad 5, 6**. Tihedus VUK seire prtk keskmisena Mä-kultuurides (N=446) oli 18,0 ↑, kuusikuis (N=126) 3,8 is/1000 ha; seireala laienes **lisa 6**; eluohtliku kahjustusega mände oli 8,2%↑, kuuski 4,7%, kuid värskest vigastatud vähem: VUK-ga mände 5,7% ↓, kuuski vaid 0,2% **lisa 6**. Taas ilmnunud noorte mändide koorimine osutas raskele talvelõpule. Mändide VUK kõrge intensiivsus Hiiu, Pärnu ja Viljandi mk proovitükkidel ning põdra kõrge tihedus Hiiu, Lääne, Saare, Harju, Rapla, Ida-Viru, Pärnu ja Viljandi mk proovitükkidel on ohumärgiks. VUK seires toimus hästi KTK-KKA koostöö. Jahiaegses vatsasisus leidis kuusekoort tühises koguses.

3. 2010. a kütitati 4255 põtra **lisa 4**, s.o ligi 95% KTK maks soovituselt ja käibele võetud kvoodist; küttimine sujus enamasti raskusteta. Küttimisstruktuur EV keskmisena [♂38%, ♀29%, juv 33%] erines soovituselt [♂35%, ♀28%, juv 37%] rohkem pullide ja vasikate osas, pullide üle- ja/või lehmade-vasikate alaküttimise läbi järsemalt Ida-Viru, Lääne-Viru, Pärnu, Põlva ja Valga maakonnas; lehmi kütitati pullidest rohkem üksnes Hiiumaal ja vasikaid alla 30% ainult Pärnu mk-s, samas vasikaid $\geq 35\%$ Hiiu, Järva, Ida-Viru, Valga ja Võru mk-s. Kütitud põtrade keskmine vanus: ♀ 4,1 a↑ ja ♂ 3,3 a↓, kuid muutused olid väikesed. Tugevamat ja viljakamat osa põdralehmades säästes kütitati: -♀/♀ ca' 59%↓ ja 1-2 h/s♂/♂ 69%↑↑; piik- ja harksarvedega pullide enamküttimine seondus kehvema sarvekasvuga. Nooremate 1,5-2,5-aastaste osa saagis (♀44,6%↔; ♂54%↑) osutas tn vanuselise koosseisu suhtelisele püsivusele lehmadel, noorenemise tedentsile pullidel, kuid tn ka asurkonna põhiosa säästvale küttimisele. Juv% saagis 32,7%↔, oli samuti sigimispopulatsiooni säästev, kuid vähem Pärnu mk-s (28,5%). Suremusrisk SR **lisa 4**:

SR♂ 35% ▮ oli väga kõrge ning kehvema sarvekasvu tõttu (D)D♂ jaoks samuti ohtlik; SR♀ 20% ▮ osutas lehmade paremaile võimalustele ellu jääda, kuid seda Ida- ja Lääne-Viru, Pärnu, Põlva ja Valga mk-s pullide ülemäärase küttime arvel. SR_{juv} 28% ▮ osutas, et vasikaid põdralehmade mõõdukale viljakusele (2008) ja suurkiskjate mõjule vaatamata jätkus, kuid polnud nii palju kui paremail aastail. SRkeskmine (♂+♀+j+?is) 23,4% ▮, selle tase oli $\geq 25\%$ vaid kuues mk-s osutades, et küttime oli valdavalt mõõdukas ja adekvaatsema üldloendustulemuse korral võinuks kvoot olla tn 4500-5000 is vahemikus ja küttime ≥ 4500 is. Jahi välises suremuses oli PVK-andmeil märkimisväärne liikluse (51%) ja suurkiskjate (27,4%, sh valdavalt hundi) osakaal.

4. 2011. a küttimeettepanek (KE 11) lisad 1 ja 2. Ohjamise eesmärgiks on üldloenduse järgi 12460 tasemel fikseeritud arvukust 5-10% võrra vähendades samal ajal tihedust ühtlustada ja metsakahjustuste ohtu vähendada ning asurkonna soolis-vanuselist ja asustusstruktuuri küttimeel säästa. Arvukuse viimiseks ca' 11500-le tuleks küttime ca' 5000 is tasemel (4700-5300 vahemikus), s.o üldloendusest ca' 40%, Jahi eelsest arvukusest ca' 30%, eeldatavast juurdekasvust enamikus maakondades $\geq 100\%$, ca' 2,1 is/1000 ha elupaikade kohta, probleemseis piirkondades vajadusel rohkem. Soovituslik küttimestruktuur eri maakondades lisa 2 on: pulle 32-35%, lehmi 28-32%, vasikaid 34-39%. Eesmärgiks on hoida soojaotumus vahemikus 1,1-1,5 lehma pulli kohta ning tagada asurkonna püsiv uuenemine ja vanuselise struktuuri proportsionaalsus, küttimeel vasikaid määral, mis jätaaks neid Jahi järgsesse asurkonda ca' 25%. Jahindusspetsialistidel on Jahi eel võimalik seireinfot ja kohalikku lisateavet abiks võttes küttimeel vajadust Jahipiirkonniti täpsustada.

5. Põdrahoid. Seire: tõhusal seirel on põdrahoius juhtkoht. Seirega on kaetud kõik Jahipiirkonnad. Paraneda võiks seires suurte looduskaitsealade osa – nende puhul oleks kaetuse loenduse ja vaatlustega täielikum, kui seires osaleksid lisaks Jahimeestele ka looduskaitse spetsialistid. Viimaste osalus peaks olema tagatud ka küttimeel vajaduse põhjendamisel lähtudes mitte pelgalt Jahimeeste soovidest, vaid eelkõike kaitsekorralduslikest vajadustest, kaitse-eesmärkidest, metsakahjustuste vältimisest naaberaladel. Kvoot: kuna küttimeel moodustab põtrade suremusest suurima osa, siis on iga maakonna piires võimalikult säästliku, ökoloogilis-majanduslikult põhjendatud

kvoodi ja küttemisstruktuuri rakendamine vältimatu. Soovitatud küttemisstruktuuri kohalikul tasandil alati kinni pidada pole võimalik, nt küttes 1-2 is, küll aga saab struktuuri maakonnatasandil jälgida ja vajadusel lünki korrigeerida; muudatused $\pm 5\%$ on talutavad, küll aga mitte teadlik mistahes soorühma üle- või alakütmine. Vasikate nappuse korral on soovitatav kütida täiskasvanud põtru mitte üle ca' $\frac{2}{3}$ kogu kvoodist. Tihedus: nii metsanduse ja elupaigahoio kui isendite hea konditsiooni, tervisliku seisundi, viljakuse ja sarvekasvu huvides on hoida tihedust 3-5 is/ 1000 ha elupaikades. Viljakate põdralehmade hoid: eeliskütitavad on (noored) vasikata lehmad; pesakonda küttes jäägu lehm alles või kütitagu viimasena. Kaksikutega pesakondi kütitagu mõõdutundega, näiteks kahest vasikast üks. Põdrapullide hoid **Lisa 3**. Praeguste ja tulevaste võimalike D^{σ} - suuremate kehamõõtmega ja parema sarvekasvuga, sh kühvelsarvedega pullide - hoid annab neile võimaluse elada vähemalt 7-8 aastat, jätta endast 3-5 põlvkonda järglasi ning näidata sarvekasvu täit potentsiaali. Sarvede vormirohkuses avalduvat geneetilist mitmekesisust hoida saab valikulise küttemisega mitte liialdades. Säilitada on põhjust suuremaid ja kühvelsarvedega pulle, keda kütmine on läbi aegade rohkem ahistanud. Rangele valikküttemisele kui selektiivsele meetmele tuleb eelistada põtrade endi sugulist valikut geneetilise mitmekesisuse hoiu meetmena. Soodsa soolise ja asustusstruktuuri puhul jääb tugevamaile pullidele – dominantidele - konkurentsipisav võimalus rohkem järglasi anda. Sammuks looduslikkuse (taastamise) suunas oleks täiskühvelsarvedega pullide küttemise vältimine järgnevatel aastatel, et taastada nende ajalooline koht populatsioonis. Looduslikus valikus kinnistununa on sümmeetrilised täiskühvelsarved tervete, stressivabalt kasvanud, populatsioonile väärtuslike, heas toitumuses isendite tunnuseks olulised. Täiskühvel, st sarvi, millel harud pole pikemad selgelt eristuvast peopesa laadest kühvlisast, olenemata sellest, kas kühvel on sarve eesosas, tagaosas, lõhikuga või hõlmab kogu sarvelaba. Pullide habemeripik: 2010. a enam kui 80 pulli uuring kinnitas habemeripiku kuju ja suuruse laia varieeruvuse hüpoteesi. Pulli (vanuse) tuvastamisel on seega õigem tervikmulje, mille annavad sarved, habe, pulli välimus ja käitumine.

Soolis-vanuseline struktuur. Hoides keskmistel tihedustel mitte rohkem kui 1,3-1,5 lehma pulli kohta, liialdamata kummagi soorühma küttemisega ning säästes dominantseid isendeid soodustame soolis-vanuselise ja asustusstruktuuri püsikindlust, sugulise valiku

toimimist, geneetilise mitmekesisuse ja keskkonna stressoritele vastupanuvõime püsimist. N ä i d e: olgu 1000 põdrast 600 ♀ ja 400 ♂; viimastest 1,5-seid ♂ on 30% ja 2,5-seid ♂ 20%, kes ei võta ♀ viljastamisest osa; st järglaste jätmises osaleb aktiivselt ca' 50% ♂ ehk ca' 200 ♂. Kui ♀ osaleb 90-95% ehk ca' 570♀, siis kujuneb aktiivseks sigimisstruktuuriks 570♀:200♂ ehk♀/♂ 2-3:1, mis tagab piisava järelkasvu; kui aga ♀/♂ on 5-6:1, pääsevad "löögile" liiga noored ♂, jooksuaeg jääb venima, osa ♀ jääb partnerit leidmata viljastamata, saab viljastatud alles kujunemisjärgus infantiilsete ♂ poolt või hilja. Mõõdukas sooline struktuur jahipiirkondades seevastu soodustab inna ja poegimise sobivaimale ajale sattumist, järglaskonna paremat elumust, ühtlasemat soojaotumust, parema talvitumiskonditsiooni saavutamist. Sooline tasakaal: kütimisega ühe soorühma isendite osakaalu järsule vähendamisele võib kaasneda vastava soorühma loodete-vasikate kompensatoorne lisandumine lehmade-pullide vanuselise koosseisu muutuse tõttu, mis vähenenud soorühma osa taastab. Seega on mõistlik jääda valikuis pigem mõõdukaks, järgides loodusläheduse hoiu printsiipi. St kütida suurem osa põtrade juhuvaliku printsiibil, jättes valiku põhiosa põtrade endi ehk looduse ja mikroevolutsiooniliste protsesside kanda ning geneetilist mitmekesisust ja põdraasurkonna püsimise väljavaateid ahendavat selektsiooni pigem välistades. Asurkonna püsivuse aluseks on seega mõõduka tiheduse ja soolis- vanuselise struktuuri säilitamine, rakendades mõõdukat küttimismahtu ja proportsionaalset struktuuri, ning tugevamaid ellu jättes. Loodusliku valiku käigus kohaliku asurkonna soodsaimad omadused kinnistuvad. Siit vastus ka küsimusele, miks on oluline hoida hästi väljaarenenud isendeid: kandes geeninfot, mis on valikusõela läbinud, ei kuluta nad liialt energiat kohanemisreaktsioonidele, järglastele aga annavad edasi nii soodsaid geenikombinatsioone kui elu jooksul omandatud käitumisharjumusi. Mõõduka, looduslikuga samas suunas toimiva valiku peamised suunad on samavanustest tugevamate säilitamine ja eri vanusrühmade teatava proportsionaalsuse tagamine saagis. Statistika kinnitab, et need jooned on olnud põtrade küttimisele üldjoontes omased läbi aastate. Looduslähedasem põdrapopulatsioon on keskkonna- ja inimõjule vastupidavam. See puudutab ka vastupidavust punahirve invasioonile, sh läänesaartel: siin põdra tihedust vähendades peab püsima maksimaalne tähelepanu tugevamate isendite pideval säästmisel, kes juba omavad eluks koos hirvedega vajalikku käitumispagasi.

6. Seire 2011 – juhised kõigi jahilukite materjalide kogumiseks:

www.keskkonnainfo.ee

Seireülevaated ja KE 2011 leiab: www.keskkonnainfo.ee jt;

PVK ja andmelipikute näidised: www.keskkonnainfo.ee, ulukiseire, ankeedid.

Lisamaterjalid: KKA jahindusspetsialistidele edastatakse küttemisstruktuuri ja kvoodi jaotumist maakondades jahipiirkonniti kajastavad materjalid täienduste tegemiseks, samuti jahihendustele edastamiseks mõeldud PVK- de ja kütitud põtrade andmelipikute plangid.

7. 2011. a PÕDRAMATERJALIDE inventeerimise esialgne kava

<p>1) okt II p-nov I p: mõõtmised ja materjali kogumine vastavalt lepetele,
2) nov II p-dets: sama; täpsem info USO-lt ja KKA jahindusspetsialistidelt s.a oktoobris
NOV: 28-29. Pärnu, 30. Saare, DETS: 1.Lääne; 2.Rapla; 5.Tartu; 6.Viljandi; 7.Valga;
8.Võru-Põlva; 9.Jõgeva-Põltsamaa; 12.Ida-Viru, Lahemaa; 13.Lääne-Viru, Aegviidu-
Nahe jt; 14-15.Harju (Dianas); 16.Järva</p> |
|--|

Keskkonnateabe Keskuse ulukiseireosakond tänab kõiki meie põdraurkonna ohjamises südilt osalenud jahimehi, jahindusjuhte ja KKA jahindusspetsialiste .

Koostajad:

Jüri Tõnisson, jyri.tonisson@keskkonnainfo.ee;

Rauno Veeroja, rauno.veeroja@keskkonnainfo.ee

Lisa 1. Eesti põdraasurkonna piirarvukus, loendus, küttingiskvoot 2011

KA region, maakond	Piirarvukus ja loendus 2011, is		Enne jahti, is, progn			Küttingine 2011, esialgne			Kütiti 2010 kvoodist 4491 ⁴⁾
	Maks lubatav	Üldloen- dus 2011 ¹⁾	Juurde- kasv, is	Kütitav asur- kond, is	üle maks lubatava	jahtkon- dade soov	USO soovitus, min-max ²⁾	KKA otsus 2011 ³⁾	
H-L-S	1700	1972 ↑	764	2638-	+938 ↑	851	800-880		
Hiiu	300	371 ↑	141	493+	+193	143	150-170	117	
Lääne	800	783≈	312	1056-	+256	380	360-380	355	
Saare	ca'600	818 ↑	311	1088-	+488?	328	290-330	283	
H-J-R	2740	3051 ↑	1191	4089+	+1353 ↑	1347	1310-1490		
Harju	1140	1413≈	537	1879-	+743	656	650-750	595	
Järva	680	617 ↑	246	832+	+157	270	240-270	235	
Rapla	920	1021 ↑	407	1377+	+453	421	420-470	368	
V	1980	1754 ↑	700	2366+	+384 ↑	607	530-640		
L-Viru	980	862 =	344	1163+	+185	355	300-360	303	
I-Viru	1000	892 ↑	356	1203+	+199	252	230-280	193	
P-V	2450	2651 ↑	1058	3576+	+1223 ↑	1123	1110-1220		
Pärnu	1550	1615↑	644	2179+	+715	715	710-770	667	
Viljandi	900	1036 ↓	413	1398+	+508	408	400-450	339	
J-T	1500	1375 ↑	543	1849+	+349	462	390-470		
Jõgeva	760	644 ↑	251	863+	+103	199	150-200	124	
Tartu	740	731 ↑	292	986+	+246	263	240-270	209	
P-V-V	1910	1656 ↑	687	2261+	+351	554	520-600		
Põlva	580	505 ↑	206	686+	+106	129	120-150	108	
Valga	660	593 ≈	248	811+	+151	219	210-230	177	
Võru	670	558 ↑	233	763+	+93	206	190-220	182	
Eesti 11	12000	12459 ↑	4942	16778	+4597	4944 ↑	4660-5300	4255	
Eesti 10	12000	11798	4670	15970	+3750	4626	4510	4255	

¹⁾ joonega – tn üle piirmäära; ²⁾ 5000 is küttingine viiks arvukuse tn alla 12000 is; ³⁾ palutakse täita KKA-l kvoodi täpsustamise järel; ⁴⁾ 2010. a - tegelik küttingiskvoot oli 4491 põdraluba;

Üldloenduse ja asurkonna käibe põhjal USO soovitatav kvoodivahemik võimaldab küttingida Eestis kokku ca' 4700-5300 is. Jahiühenduste küttingissoovid maakondades jäid USO soovitatavasse vahemikku. Üldloenduse tulemust võis mõjutada põtrade suhteliselt kerge tabamine 2010. a sügisel. 2011. a vähesest ja valdavalt lokaalsest värskest metsakahjustusest, ruutloendusest ja vähestest liiklusõnnetustest põtrade ja johtuvalt võib põtru olla ka vähem kui üldloendus näitas. Seepärast on soovitatav kvooti ja selle jaotust maakondades jahti eel täpsustada. Põdrakahjustustega jahipiirkondades saab küttingimist suurendada maakonnakvooti suurendades või selle jaotumist muutes.

Koostajad: Jüri Tõnisson, Rauno Veeroja, KTK ulukiseireosakond, www.keskkonnainfo.ee

Lisa 2. 2011. a soovitatav küttemisstruktuur (kehtiv ka kvoodi vähestel muutustel)

KA reg, maa-kond,	Küttemis-soov	2011. a küttemisstruktuur, %, pulle, lehma, vasikaid ja kokku: I maksimumkvoot; II - tegelik							
		I. Kvoot, maks 5300 is tasakaalukas maakonnastruktuur, %%				II: tegelik is (koostab jahindusspetsialist)			
		Pulle %	Lehma %	Vasikaid %	kokku is	Pulle	Lehma	Vasikaid	kokku is
HLS	851	(32-34)	(30-32)	(35-36)	880				
Hiiu	143	34	31	35	170				
Lääne	380	34	30	36	380				
Saare	328	32	32	36	330				
HJR	1347	(32-34)	(32)	(34--36)	1490				
Harju	656	34	32	34	750				
Järva	270	32	32	36	270				
Rapla	421	32	32	36	470				
V	607	(34-35)	(29-30)	(36)	640				
L-Viru	355	34	30	36	360				
I-Viru	252	35	29	36	280				
PV	1123	(33-34)	(31-32)	(34-36)	1220				
Pärnu	715	34	32	34	770				
Viljandi	408	33	31	36	450				
JT	462	(34-35)	(30)	(35-36)	470				
Jõgeva	199	35	30	35	200				
Tartu	263	34	30	36	270				
PVV	554	(33-35)	(28-30)	(35-39)	600				
Põlva	129	35	30	35	150				
Valga	219	34	29	37	230				
Võru	206	33	28	39	220				
EV '11	4944	33%	31%	36%	100%				
isendeid, ca' ▶		1749	1643	1908	5300				
EV 2010 soovit		35%	28%	37%	100%	x	x	x	x
Kütiti 2010%-is		38-1634	29-1228	33-1393	4255	x	x	x	x
EV 2009 soovit		35%	28%	37%	100%	x	x	x	x
kütiti 2008 % - is		38-1533	29-1178	33-1320	4031	x	x	x	x

Põdraasurkond pole üle Eesti ühe vitsaga löödud. Maakondades soovitatav küttemisstruktuur on otseses seoses asurkonna struktuuri ja küttemismahuga. Eesmärgiks on säilitada üle Eesti jahi järel asurkonnas mõõdukas soojaotumus ning vasikate osakaal ca' 25%. See aitab vältida järske ebasoodsaid tasakaalunihkeid. Soolise jaotumuse häireid soodustab põdrapullide liigne kütmine. Tulemuseks on lehmade osakaalu suurenemine ja pullide noorenemine, loodete-vasikate tavapärase soojaotumuse muutused. St, meie põdraasurkonna puhverduvõime ülehindamine kitsamaist huvidest lähtudes võib viia tagasilööki asurkonna seisundis. Parim on hea looduslähedase seisundi peamisi tunnuseid - geneetilist mitmekesisust, efektiivset soolist ja asustusstruktuuri, eri kohortide piisavat panust asurkonna püsikindluse säilitav kütmine. Jahiühenduste võimalus muuta ise vastavalt jahiaegsele seisule kvooti ja struktuuri ±5% piires on tn vajalik ning meie teadmiste taset ja asurkonna tasakaalureaktsioone arvestades talutav.

Koostajad: Jüri Tõnisson, Rauno Veeroja, KTK ulukiseireosakond, www.keskkonnainfo.ee

Lisa 3. Põdrapullide hoiu võimalusi 2011. a

2010. a kehvas sarvekasvust kajastunud eriliste talve- ja suvetingimuste mõju pole tänavugi välistatud. Tulemuseks on sarvede kehvas harunemine ja laiuskasv, piik- ja harksarvede suurem sagedus, paljude keskmiste ja vanemate pullide suutmatust kasvatada suuremaid kui vaid 3-5-haruseid sarvi. Tugevamaid pulle säästes saab juhinduda sarvede sümmeetriast, harunemisest, laiusest, kühlite esinemisest, pullide välimusest. Sarvede sümmeetria osutab tervele ja tugevale isendile, kausjas asend pole samuti nõrkuse tunnus. Raske suve kordudes oleks õige keskenduda kitsaid, asümmeetrilisi, väärenditega, vähe harunenud, kühliteta sarvi kandvate isendite küttimeisele, hoides hästi harunenud, sümmeetriliste, (täis)kühlit omavate, enda vanuse kohta laiade sarvedega pulle. Kaaluda võiks sümmeetriliste täiskühvelsarvedega pullide küttimeisest loobumist nt 3-5 aasta vältel.

Tabel 1. Keskmisi sarveandmeid 2010. ja (2009.) aastast

Vanusrühm	Harusid sarvepoolel	Sarvede laius, cm
1,5	1,3 (1,4)	44,1 (48)
2,5	1,8 (2,2)	64,9 (70)
3,5	2,4 (2,7)	73,8 (76)
4,5-5,5	3,1 (3,9)	84,0 (90)
6,5-7,5	3,8 (4,5)	90,5 (98)
8,5-9,5	3,9 (5,1)	92,9 (101)
≥10,5	3,2 (3,7)	91,5 (95)

Tabel 2 Põdrapullide hoiu võimalus sarveharude arvu ja vanuse järgi, soovitatav küttimeisstruktuur

1. Pullide valim sarveharude arvu järgi	Aasta, % kütitud pullidest		Vanusrühma % valimis			2011 soovitatav küttimeis, % pullidest	Hoiutunnus 1) sümmeetrilised 2) kühlitega 3) laiad
			1,5-3,5 a	4,5-7,5 a; (D)♂	≥8,5 a, D♂		
piik- ja harksarvedega, 1+1, 1+2, 2+2, 2+3	2009	65,3	91,5	7,7	0,8	75	1, (2), 3
	2010	76,2	86,9	<u>12,4</u>	0,7		
keskmised „3-5 harused“ 3+3 kuni 5+5	2009	28,1	46,4	48,3	5,3	23-25	1, 2, 3
	2010	20,8	40,1	<u>52</u>	<u>7,9</u>		
harusid 5+6, 6+6 jne, D♂ - DOMINANDID	2009	6,6	7	75,6	17,4	0	1,2,3; <u>küttimeisest võiks 2011 loobuda</u>
	2010	3,0	<u>10</u>	<u>78</u>	13		

Tabel 3. Pullide hoiu võimalus sarvede laiuse järgi; laius ka pealaiustes (1PL = ca' 20-22 cm)

Laiusklass	Siis kuuluvad (vanusrühm, sarvekasv)	Sobivus valikuks ja hoiuks
20-40 cm, 1-2 PL	Kõigi vanusrühmade kehvas sarvedega pullid, kuid valdavalt 1,5-sed (mullikad)	Valikuks parim võimalus, hoida laiu sümmeetrilisi sarvi
40-60 cm, 2-3 PL	Valdavalt 1,5-sed, kuid ka kõigi teiste / vanemate vanusrühmade kehvas	Valida raskem, hoida sümmeetrilisi (ja) kühlisarvi
60-80 cm, 3-4 PL	Harva 1,5-sed, suur osa 2,5-3,5-stest, järgnevate vanemate rühmade keskpärased, keda kehvast aastast on rohkem	Eksimisvõimalusi palju, vanus seinast seinale, eriti hoida sümmeetrilisi kühlisarvi
80-100 cm, 4-5 PL	Harva 1,5-2,5 a; 3,5-ste paremik; heal kasvuaastal 4,5-7,5-ste, halval keskmiste ja vanemate pullide põhiosa	Eksimisvõimalusi palju, vanus seinast seinale, eriti hoida sümmeetrilisi kühlisarvi
üle 100 cm, alates 5 PL	harva 3,5-sed, vähesed 4,5-5,5-sed, 6,5-ste ja vanemate paremik, sõltuvalt aastast ja vanusrühmast ca' 1/5 - 1/2, enamik vanuses ≥8,5 a	2011 võiks eriti hoida täiskühvelsarvedega ja sümmeetriliste sarvedega pulle

USO tänab kõiki andmekogumises osalenud jahtkondi ja KKA jahindusspetsialiste

Lisa 4 Statistilisi andmeid Eesti põdraasurkonna koosseisust ja kütimisest 2010. a

Regioon, maakond	Asurkond 2010. a				Kütimisandmeid 2010 vrd varasem												
	♀/♂	juv%	-♀% / ♀	juv/100♀	Kütimisstruktuur						Kütiti 2010. a		SR-kütimis põhine suremusrisk (kütitud is% vaatluste arvust PVK-del)				
					ks♂% / ♂	♀/♂	juv%	Keskm vanus a		is	%kvoodist	2006	2007	2008	2009	2010	
								♀	♂								
Hiiu	1,17	27,2	44,2	69,1	9,1	0,9	35	4,7	4,2	117	97,5	16	20	25	20,5	12,8	
Lääne	1,13	28	45,8	73,5	21,6	0,9	33,2	4,4	3,8	355	98,6	32	35	39	29,6	25,5	
Saare	1,13	27,5	44,3	71,6	13,3	0,83	33,9	4	3,4	283	100	24	28	25	24,7	25,1	
HLS	1,14	27,7	44,9	71,8	17	0,87	33,8	4,3	3,7	755	99				25,6		
Harju	1,33	27,3	47,5	65,7	14,9	0,75	32,3	4,2	3	595	91,5	28	29	26	24,7	23,1	
Järva	1,57	33,3	40,6	81,5	16,4	0,8	34,9	3,5	3,6	235	92,9	29	33	25	23,1	24,7	
Rapla	1,65	33,8	37,9	81,8	23,1	0,91	33,7	3,9	3,2	368	93,9	32	35	30	21,8	26,3	
HJR	1,47	30,5	43,2	73,9	14,8	0,81	33,2	4	3,2	1198	92,5				23,6		
Lä-Viru	1,33	28,2	48,8	69	21,1	0,69	31,4	4,2	3,5	303	95,6	26	31	25	20,9	25	
Ida-Viru	1,34	31,5	43,3	80,3	27,4	0,42	35,2	4,2	3,2	193	91,9	20	24	23	23,7	21,4	
V	1,33	29,7	46,4	73,9	23,9	0,58	32,9	4,2	3,4	496	94,1				22,1		
Pärnu	1,34	29,3	44,2	72,2	23,3	0,71	28,5	4	3,3	667	94,3	27	30	32	29,2	29,9	
Viljandi	1,45	34,6	35,9	89,3	14,3	0,85	32,7	4,3	2,7	339	96,3	34	25	27	31,5	27,4	
PV	1,38	31,2	41,2	78,4	20,9	0,75	29,9	4,1	3,2	1006	95				29,9		
Jõgeva	1,34	31,9	39,1	81,7	23,7	0,86	33,9	2,9	3,2	124	100	29	36	26	25,8	20,7	
Tartu	1,41	27,6	49,9	65,2	23,1	0,84	33	4,2	3,3	209	86,4	27	24	27	23	20,3	
JT	1,38	29,3	46,1	71,2	23,3	0,85	33,3	3,8	3,3	333	91				23,9		
Põlva	0,98	31,2	34,3	91,7	30,8	0,45	31,5	3,7	3,6	108	98,2	20	17	21	15,8	17,1	
Valga	1,52	38,8	27	105,2	12,9	0,51	35	3	3,2	177	91,7	34	25	27	22,3	19,2	
Võru	1,48	37,9	29,9	102,4	19,1	0,71	37,9	4,4	3,2	182	100	16	17	16	18,4	17,2	
PVV	1,34	36,7	29,8	101	19,6	0,58	35,3	3,8	3,3	467	96,3				19		
EV 2010	1,34	30,8	42	77,7	19,8	0,75	32,7	4,1	3,3	4255	94,7	27	28	26,5	24,3	23,4	
2009	1,27	30,9	40,3	80,2	33,8	0,77	32,7	4	3,4	4031	89,6	SR eri rühmades					
2008	1,3	31,3	41,4	80,6	11,2	0,75	31,8	4,1	3,5	4133	93,5	Aasta/rühm	♂	♀	juv		
2007	1,4	30,5	43,4	75,6	9,8	0,86	29,8	3,9	3,3	4911	90	2010	35,3	19,8	27,8		
2006	1,4	32,3	39,9	82	11,4	0,8	30,9	3,8	3,4	4931	90	2009	34,8	21,2	29,3		
2005	1,3	33	38,1	87,2	15,9	0,73	30,7	3,6	3,4	4612	100	2008	40	22,6	31,2		
2004	1,35	32,9	38,3	85,3	11	0,71	32,4	3,9	3,5	4075	96	2008	40	22,6	31,2		
2003	1,3	32,5	38	85,2	14,1	0,68	31,5	3,8	3,3	3848	92	2007	43,2	29,2	27,6		
2002	1,3	32,4	37,8	85,1	8,2	0,66	31,5	3,8	3,5	3438	93	2007	43,2	29,2	27,6		
2001	1,3	33,6	36,8	88,5	9	0,71	29,5	3,9	3,5	2748	88	2006	42,6	24,5	29,2		
2000	1,49	33,7	39,4	85,1	7,2	0,73	28,4	4	3,6	2384	85	2005	39	20,8	24,4		
1999	1,37	32,7	39,9	84,2	7,8	0,67	27,3	4,1	3,9	2190	82	2004	36,8	19,6	26		
1998	1,39	33,4	37,6	86,2	x	0,69	24,1	4,4	3,9	1761	87	2003	35	18,4	24,1		
1997	1,61	29,5	47,4	68	6,3	0,69	22,2	4,9	4	1452	102	2002	32,7	18,4	23,9		
1996	1,6	29,5	47,4	68	7,9	0,69	22,2	4,9	4	1452	102	2001	37,4	19,2	21,7		
1995	1,42	27,3	48,5	64,1	7,1	0,88	18,3	4,3	3,9	1208	120	2000	33,4	16,5	18,1		
1994	1,52	27,6	49,4	63,3	5,2	0,82	20,2	4,6	3,8	1968	98	1999	35,6	17,1	18,7		
1993	1,34	25,7	52,7	59,6	7,6	1,03	23,3	4,5	4,1	4267	86	1998	32	14,8	14,4		
1992	1,42	28,6	48,7	68	11,9	0,95	24,4	5,1	4,7	6564	82	1997	25,5	12,6	11,6		
1991	1,37	28,4	49,3	69	11,5	0,87	25	4,8	4,6	6400	86	1996	30,8	17,2	11,3		
2001-2010 asurkond	kütiti ca'		kütiti ca'		asurkond		kütiti ca'		kütiti ca'								
aasta	is/1000 ha	is/1000 ha	% loendusest	aasta	is/1000 ha	is/1000 ha	% loendusest	aasta	is/1000 ha	is/1000 ha	% loendusest						
2010	5,3	1,8	36	2005	5	1,9	35-40	2004	4,9	1,7	30-35						
2009	4,6?	1,7	36	2003	4,8	1,6	33	2002	4,3	1,4	32						
2008	4,5	1,7	37	2001	4,1	1,2	28										
2007	4,9	2	41														
2006	5	2	41														

ks♂%/♂ - 2009 ja 2010 - kütitud/varem suvel nähtud pullid, kellel täheldati kühvlit või kühvlialget

USO tänab kõiki andmekogumises osalenud jahtkondi ja KKA jahindusspetsialiste

Lisa 5. Pabulaloendus, PL 2011. a, sulgudes varasem

PL maht 2011. a alla 3% tasemest 1 km/100 ha lubab hinnata tiheduse muutusi seirealadel ja värsked põdrakahjustuse proovitükkidel (VUK prtk); tihedus PL keskmisena ei suurenenud, värsked kahjustused proovitükkidel (VUK prtk) võis kasvada, peegeldades nii talve kui valimite eripära (vt ka lisa 4 lk 2); kõrgeimat tihedust täheldati Lahemaa RP ümber, USO Tipu uurimisalal, Tihemetsas, Viidumäel. Kui üldloendus (lisa 1) näitas arvukuse tõusu, siis RL jäljeindeksi mõningane vähenemine 2011 vrd 2010 ja 2009 (0,82-0,83-0,90) osutas tn põtrade vähest liikuvust talve lõpupoole. Põtru võib olla paiguti üle lubatava määra.

Loendusala, loendaja	Pab-hunnikuid	Km	is/1000 ha	% normist	Tase **
Lahemaa-Ohepalu piirk Harju: 1) LRP lääneosa 2) Nahe L-Viru: 2) LRP Käsmu 3) LRP Sagadi 4) Viitna, Halj, Ranna 5) (Ohepalu Kokku piirk jahimehed	1) 326 (344) 2) 35 (492) 2)230 (112) 3) 326 (298) 4) 507 (308) 5) 157 (93) 1581 (1647;1479)	1)63,1 (51,9) 2) 4,6 (27) 2) 38,4 (24) 3) 54,9 (25,7) 4) 36,7 (40,9) 5) 8,1 (4,6) 201,5 (174,1;158,3)	1) 4,6 (5,9;5,6) 2) 6,8 (16,3;17,9) 2) 5,3 (4,2;5,4) 3) 5,2 (10,4;6,1) 4) 12,3 (6,7;9,4) 5) 17,3 (18,1;ü30) 7,0 (8,3;4,6)	1) alla ½ 2)seire 2) alla ½ 3) alla ½ 4) seire 5)seire seire	(1-3); 10-11 +=, küttemise vajadus suurem LRP ümber
KTK Tipu uurimisala Pärnu Tipu ua, USO Pär/Vilj Tipu ua, T. Randveer Kokku	2559 (2021) 93 (220) 2652 ; 2241	213,5(154) 32,02 (31,98) 245,52 (185,98)	10,7 (11,7) 2,6 (6,1) 9,6 (10,8)	alla ½ seire	1-2, valikalas tn -
Tihemetsa, V. Lill jt	546 (522)	49,52 (49,99)	9,85 (9,3;14)	100%	1, +=
Seire T. Randveer jt*** Hiiu Laasi Saare Orissaare Saare Viidumäe Pä/Vi Tipu uur-ala... Tartu Laeva L-Viru Triigi Järva Türi Trt Järvelja Kokku 2011	158 (163) 146 (22) 246 (-) (vt ülalt) 83 (117) 125 (160) 99 (99) 288 (123) 1145 (684)	30,74 (6,04) 17,65 (14,6) 14,66 (-) (vt ülalt) 16,48 (13,8) 18,98 (26,56) 16,63 (18,31) 38,39 (27,39) 153,53 (123,54)	4,6 (9,1) 7,4 (1,4) 15 (-) (vt ülalt) 4,5 (7,6) 5,9 (5,4) 5,3 (4,8) 6,7 (4,0) 6,7 (4,9; 6,3)	Seire, muutuste hindamiseks	3 muutused valikalas '11 vrd '10 nii + kui - suunas, kokku: +
(1)* EV 2011	5924 (5261)	650,07 (562,28)	8,1 (8,4;10,4)	x	3, tn -=
(2) Mä VUK prtk 2011/10/09 KTK-KKA-RMK 446/382/465 er	900 /344/564	44,6 / 38,2/46,4	18,0 / 8,0 / 10	seire valikaladel	3, paiguti kõrge
(3) Ku VUK prtk 2011 KTK-KKA - 126 er	54	12,6	3,8	seire valikaladel	3, paiguti kõrge
(2)PL prtk ümber 2011	76 (285)	7,2 (23,8)	9,4 (10,6)	seire...	3
EV 2011	6954 (5890)	714,47 (624,3)	8,7 (8,4; 10,4)	X	3
EV 2011*(võrreldav 2010-ga)	5924 (5261)	650,07 (562,28)	8,1 (8,4;10,4)	x	3, tn -=
2010* (võrreldav 2009-ga)	5261(5988)	562,3(511,8)	8,4 (10,4)	X	3
2009* (võrreldav 2008-ga)	5998 (5434)	511,8(465,4)	10,4 (10,4)	X	3
2008* (võrreldav 2007ga)	6455 (5621)	850,89(801,8)	6,8 (6,3)	X	3
2007* (võrreldav 2006ga)	9882 (6939)	816,62(717,3)	10,8 (8,6)	X	3
2006* (võrreldav 2005ga)	8888 (5643)	686,95(542,44)	10,8 (9,3)	X	3
2005* (võrreldav 2004ga)	7632 (4645)	538,53 (379,57)	12,7 (10,9)	X	3
2004* (võrreldav 2003ga)	7011 (4383)	700,72 (510,2)	8,9 (7,7)	X	3
2002* (võrreldav 2001ga)	8686 (5867)	913,7 (710,9)	8,5 (7,4)	X	3
2000* (võrreldav 1999ga)		946 (623,6)	(6,5)	X	3
1997 (võrreldav 1996ga)		(1161)	(5,1)	X	3

* valimi (1) keskmine tihedus, on vrd varasemate aastatega vähenenud; valim (2) , s.o tihedus Mä I ja Ku prtk piires, mille VUK uuriti; täpselt - lisa 4; valim (3) – PL VUK prtk ümbruses.

** PL tulemuste kasutatavus sõltuvalt mahust: 1 – võrreldav üldloendusega, nt Lahemaa piirk; osutas, et küttemist on mõistlik suurendada eelkõige Lahemaa ümber; 2, 3 – osutab muutuse suunale, nt Eesti kokkuvõttes PL ei osuta keskmise tiheduse kasvule.

USO tänab kõiki andmekogumises osalenud jahtkondi ja KKA jahindusspetsialiste

Lisa 6. 2011. a põdrakahjustus värskel ulukakahjustuse (VUK) seires

Põdrakahjustuse seire männikuis ja kuusikuis hõlmas proovitükke, a' 100 puud ja pabulaloendust 100x4 m ribas samas kohas. 2011. a inventeerisid suure osa proovitükkidest KKA jahindusspetsialistid. Tänu sellele seirevõrgustik laienes ja tulemused on ülevaatlikumad. OK% - olulise e eluohtliku kahjustusega puude %, sh nii varasem kui värskel; noored männid on tugevamini kahjustatud kui kuused, kuid kahjustus keskeltläbi ei suurenenud; VUK% - värskel ulukakahjustusega puude %, noortes männikuis kõrgem Hiiu, Pärnu ja Viljandi mk-s, keskeltläbi talutaval tasemel, siiski ilmnes paiguti ülemäärast kahjustust, millega põtrade küttemise korraldamisel tuleb arvestada; noortes kuusikuis VUK tase madal ja valdavalt talutav. LpLU – lehtpuu-uuenduse kahjustus; andmeid üldistusteks vähe; tugevamat haavakahjustust ilmnes Võru mk Misso jahipiirkonnas.

Maa- kond	Prtk arv			OK%-üldseisund			VUK%-värskel kahjustus		Põder, is/1000 ha prtk-del	
	Mä I	Ku	LpLU	Mäl	Ku	LpLU	Mä I	Ku	Mä I	Ku
HI	7	3	-	42,3	0,7	-	35,4	0,3	123,7	11,9
LÄ	33	3	7	8,6	2,0	100	7,5	0,3	25,7	41,7
SA	47	4	5	3,8	0	100	4,1	0	25,7	2,2
HLS	87	10	12	8,7	0,8	x	7,9	0,2	33,6	17,0
HA	24	8	2	3,8	12,6	0	2,3	0,5	18,6	8,9
JÄ	20	25	4	10,8	1,3	25	5,3	0,2	28,1	0,7
RA	28	19	8	4,9	2,0	25	4,5	0,7	11,8	7,5
HJR	72	52	14	6,1	3,3	21,4	4,0	0,4	18,6	4,5
LV	55	7	-	12,4	9,6	-	4,7	0,3	7,8	0
IV	44	11	25	4,8	7,7	56	4,2	0,2	20,1	0
V	99	18	25	9,0	8,4	x	4,5	0,2	13,3	0,2
PÄ	12	11	11	32,6	12,2	100	23,3	0	55,8	2,4
VI	22	13	12	15,4	5,5	42	18,4	0	16,2	3,4
PV	34	24	23	21,4	8,6	60,9	20,1	0	30,2	3,0
JÕ	29	7	6	3,5	2,0	67	2,2	0	8,0	0
TA	33	6	12	7,8	0,2	33	3,6	0	7,8	1,5
JT	62	13	18	5,8	0,8	44,4	3,0	0	7,9	0,7
PÕ	15	3	5	4,1	10,0	60	4,3	0	4,8	0
VA	39	1	3	7,0	0	100	4,3	0	13,1	0
VÕ	38	5	5	3,8	1,4	80	1,2	0	9,6	0
PVV	92	9	13	5,2	4,1	84,6	3,0	0	10,3	0
EV 11	446	126	105	8,2	4,7	48,6	5,7	0,2	18,0	3,8
EV10	382	x	171	12,5	x	56,7	7,5	x	8,0	x
EV09	527	x	122	18*	x	51,6	14,6*	x	10,8*	x

USO tänab metsakahjustuste andmekogumises osalenud KKA jahindusspetsialiste

Lisa 7. 2010. a jahimeeste poolt kogutud ja USO-s analüüsitud põdramaterjal

Piirkond, maakond	Materjal 2010					
	Vaatusandmed		Kütitud põtrade materjal, tk ...			
	PVK arv*	PVK-dele kantud isendite arv (N)	Alalõua- luud (sh mõned vasikad ainult is- andmetega)	Sarvede mõõt- andmed, is	Maosisu- proovid* *	Analüüsi kõlblikke põdralehmade sigimiselund- kondi **
Hiiu	9	593+	106-	11*		18
Lääne	17	1116+	339+	88+	-	25
Saare	29	934-	273-	83+	-	21
Harju	46	1959+	515+	172=	39	57
Järva	21	833+	225+	55=	11	30
Rapla	31	1226+	354+	108+	-	41
Ida-Viru	23	800+	179+	72+	7	12
Lääne-Viru	31	977+	254+	90+	17	45
Pärnu	41	1747+	621+	193+	7	34
Viljandi	30	1035+	312-	70-	-	29
Jõgeva	29	518+	118=	38 -	9	12
Tartu	26	829-	192-	52-	14	30
Põlva	22	497+	102-	39+	6	16
Valga	29	724+	174+	62+	-	8
Võru	26	912+	177+	48-		20
Eesti 2010	410	14700	3941	1181	110	399
2009	390	13370	3745	1067	Üksikud	365
2008	373	11886	3163	893	482	296
2007	370	12116	4199	1004	920	407
2006	374	13547	3664	951	809	393
2005	369	13729	3729	935	937	371
2004	323	12166	3261	789	980	329
2003	308	11400	3051	736	915	ü 300
2002	316	10444	2550	506	1330	326
2001	289	7330	1858	429	1097	303
2000	242	6694	1571	327	704	217
1999	219	5530	1344	215	494	160
1998	233	4723	1025	163	358	104
1997	194	3842	741		265	80
1996	+	3181	636		185	80
1995	+	3005	649		344	124
1994	+	2797	737		171	64
1993	+	3472	1121		253	96
1992	-		1527		262	-
1991	-		2172		355	-

* - PVK kasutatavus oli eri analüüsilõikudes erinev, sest täitmises esines palju lünki;

** - uurimiskõlblikke ca' 71% (sama 2009. a)

USO tänab kõiki materjalide kogumises osalenud jahtkondi ja KKA jahindusspetsialiste